

יַם שֵׁל תּוֹרָה

פַּרְשַׁת אֲמֹר תִּשָּׁפ"ו

בפרק כד' של ויקרא, התורה אומרת:

י / וַיֵּצֵא, בֶן-אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית, וְהוּא בֶן-אִישׁ מִצְרִי, בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וַיִּנְצֹו, בַּמַּחֲנֶה, בֶּן הַיִּשְׂרָאֵלִית, וְאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי
יא / וַיִּקַּב בֶּן-הָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית אֶת-הַשֵּׁם, וַיִּקְלַל, וַיְבִיאוּ אֹתוֹ, אֶל-מֹשֶׁה; וְשֵׁם אִמּוֹ שְׁלֹמִית בַּת-דַּבְרִי, לְמַטֵּה- :
דן
יב / וַיִּנְיַחְהוּ, בַּמִּשְׁמֶר, לִפְרֹשׁ לָהֶם, עַל-פִּי יְהוָה:
יג / וַיְדַבֵּר יְהוָה, אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
יד / הוֹצֵא אֶת-הַמִּקְלָל, אֶל-מַחוּץ לַמַּחֲנֶה, וְסָמְכוּ כָל-הַשְּׂמָעִים אֶת-יָדֵיהֶם, עַל-רֹאשׁוֹ; וְרָגְמוּ אֹתוֹ, כָּל-הָעֵדָה :

נולד בן מאותו חיבור. ומבואר בדברי הרמב"ן, שקודם מתן תורה היתה ההשתייכות הולכת אחר האב, וממילא בן שלומית אינו נחשב לישראל מצד הדין. ועל כן כתב רש"י שנתגייר.

אף על פי שאמו משבת דן, מכל מקום לא היה יכול להיכנס בתוכם, כי כל אחד מישראל יש לו מקום קבוע ומסודר במחנה, כפי שסידר מלך העולם יתברך שמו. הקב"ה סידר את ישראל באופן שכל נשמה ונשמה תעמוד במקומה הראוי לה. ולכן היו השבטים מסודרים בסדר מדויק, ואין ערבוב כלל בתכנית העליונה. ואף הגרים יש להם מקום מיוחד שהוכן להם. והנה אותו בן, בהיותו בן שלומית משבת דן, סבר

התורה מדברת באיש זה מבלי להזכיר את שמו כלל. כל תוארו אינו אלא מצד ייחוסו - בן אשה ישראלית ואיש מצרי. ואותו מצרי הוא אשר הכה משה רבנו ע"ה כאשר ראהו מכה איש עברי. ופירש רש"י לבאר הענין: "מִכָּה אִישׁ עִבְרִי: מִלְּקָהוּ וְרוּדְהוּ וּבַעֲלָה שֶׁל שְׁלֹמִית בַּת דַּבְרִי הָיָה וְנָתַן עֵינָיו בָּהּ וּבַלִּילָה הָעֵמִידוֹ וְהוֹצִיאוֹ מִבֵּיתוֹ וְהוּא תָזַר וְנִכְנַס לְבֵית וּבָא עַל אִשְׁתּוֹ כְּסִבּוּרָה שֶׁהוּא בַּעֲלָה וְתָזַר הָאִישׁ לְבֵיתוֹ וְהָרְגִישׁ בַּדָּבָר וּכְשָׂרָאָה אֹתוֹ מִצְרִי שֶׁהָרְגִישׁ בַּדָּבָר הָיָה מִכָּהוּ וְרוּדְהוּ כָּל הַיּוֹם."

ורבותינו הקדושים גילו שמשה רבנו השתמש בשם מן השמות הקדושים להמית את אותו רשע. ולאחר מכן

¹ שמות, פרק ב', פסוק י"א.

² ויקרא, פרק כ"ד, פסוק י'.

שיוכל להשתכן בתוך שבט זה. וכאשר דחו אותו בני דן, אז נודע לו ייחוסו ומיתת אביו על ידי השם שהשתמש בו משה רבנו. ומתוך כך בא לידי חירוף וגידוף כלפי מעלה רח"ל.

ולבאר שורש הענין, גילה **האריז"ל**³ שהנשמה הזו היא אחד משלושת הגלגולים של קין שנתגלגלו בזמן משה רבנו. וכידוע, הנפש נחלקת לשלושה חלקים - נפש, רוח ונשמה - מן התחתון אל העליון. והנפש של קין, שהיא החלק הנמוך שבו, נתגלגלה באותו מצרי שהרג משה. וזהו תיקון מסוים, כי משה הוא מבחינת הבל, ונמצא שקין, שהרג את הבל בראשונה, נהרג עתה על ידו.

ובמעשה זה הוציא משה את הניצוצות האחרונים של טוב שהיו בנפש אותו מצרי מתוך אחיזת הקליפות. ולכן מבואר בדברי **האריז"ל**⁴, שהבן הנולד ממנו היה כולו תחת שליטת הרע, בלי תערובת טוב כלל.

ומעתה אין זה מקרה שמציאות זו נתגלתה דווקא בשבט דן. שהרי לאחר הריגת הבל נאמר⁵:

ט / ויאמר יהוה אל-קין, אי הבל אחיך; ויאמר לא ידעתי, השמר אחי אנכי
י / ויאמר, מה עשית; קול דמי אחיך, צעקים אלי מן-האדמה

ויש לתמוה על שאלת הקב"ה "אי הבל אחיך", וכי אינו יודע? אלא שיש כאן רמז עמוק בירידת גילוי האלוקות.

וכך מבואר בתיקוני הזוהר⁶, שנחסר כביכול אות משם "אדני". כי במעשה זה נסתלקו האותיות "איי", ונשאר "דן". ולכן נאמר "דמי אחיך" בלשון רבים, שמספרו כמספר "דן".

ובתורת שלום, מבואר שזהו גם עומק העונש של קין - "נע ונד תהיה בארץ", כי לשון "נד ונד" מרמז על גלות, וניתן לקרוא בו "עון דן", כלומר החטא שגרם לצמצום השם לשם דן בלבד. ומכאן מובן למה דווקא בשבט דן נתעורר שורש חטאו של קין, עד שבא לידי חירוף וגידוף.

ונוסיף עוד להתבונן בעומק חטאו. **הזוהר הקדוש**⁸ עומד על הלשון "ויקוב", ומבאר שמשמעותו כפשוטו - נקיבה וחדירה, כמו שנאמר⁹ "ויקוב חור בדלתו". נמצא שאין זה רק לשון קללה, אלא פעולה של פריצה. כלומר, אותו אדם ביקש לנקוב ולפרוץ מחיצה המבדלת בין העולמות העליונים לעולם הזה, כדי להמשיך שפע אל הקליפות. וכידוע מדברי **האריז"ל**¹⁰ שיש גבול המונע מעבר זה. והנה השתמש בשם קדוש המורה על חיבור בין שמים וארץ, והוא נרמז בראשי תיבות של "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ" - שם אהוה. ועל כן נאמר בפרשתנו:

יא / ויקב בן-האשה הישראלית את-השם, ויקלל, ויביאו אתו, אל-משה; ושם אמו שלמית בת-דברי, למטה-דן

ומוסיף **האריז"ל** ומביא פסוק נוסף שבו נרמז שם זה, ועל ידו מתרחבת הבנת הענין. והוא הפסוק¹¹:

והנפש, אשר תפנה אל-האבת ואל-הידענים, לזנת, אחריהם--ונתתי את-פני בנפש ההוא, והכרתי אתו מקרב עמו

ופירשו חז"ל שאובות הם ענין של דרישת המתים. ועוד העירו, שפרשה זו נשנית בסוף פרשת קדושים הסמוכה לפרשתנו, ונמצא שסמיכות העניינים - איסור אובות וידעונים ולאחר מכן קדושת הכהנים - אינה אלא רמז עמוק לעניינו של שאול המלך.

ובמדרש¹² נאמר: **אמר רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי, מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה דור דור ושופטיו, דור דור ומלכיו, דור דור ותכמיו, דור דור ומנהיגיו, דור דור ומשניו, דור דור ושופטיו, דור דור ופרנסיו, דור דור וחומסיו, דור דור וגזלניו, דור דור ונביאיו. והראהו שאול ובניו נופלים בחרב. אמר לפניו מלך ראשון שיעמד על בניך ידקר בחרב, אמר לו הקדוש ברוך הוא ולי אתה אומר אמר אל הכהנים שהרג שהם מקטרגים אותו, שנאמר: ויאמר ה' אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן.**

והנה ידוע ששאול, המלך הראשון קודם דוד, לא רצה למסור המלכות ליורשו. וכאשר דוד ברח מפניו, הגיע

³ שער הפסוקים, בראשית, דרוש ד'.

⁴ טעמי המצוות, על פרשת אמור.

⁵ בראשית, פרק ד'.

⁶ תיקון ס"ט, דף קי"ד ע"א, בד"ה "תו אחזי...".

⁷ פרשת משפטים, הערה ל"ח.

⁸ אמור, דף ק"ו ע"א.

⁹ מלכים ב', פרק י"ב, פסוק י'.

¹⁰ שער הפסוקים, פרשת אמור.

¹¹ ויקרא, פרק כ', פסוק ו'.

¹² ויקרא רבה, פרק כ"ו, פסקה ז'.

וזו, כנראה, היתה נקודת החיסרון אצל יעקב. והתורה רומזת לכך בפסוק¹⁴:

גְּמֵלִים מִיַּנְיָקוֹת וּבְנֵיהֶם, שְׁלֹשִׁים; פְּרוֹת אַרְבָּעִים, וּפְרִים עֲשָׂרָה, אֶתְנַת עֶשְׂרִים, וְעִירָם עֲשָׂרָה

והנה המילה "אֶתְנַת" חסרה אות ו', שבדרך כלל נכתבת "אֶתְנוֹת". וידוע שוי היא אחת מאותיות שם הוי"ה, וכאשר חסרה אות מן השם - יש בכך רמז לחיסרון בקדושה. והנה זמן תיקון פגם זה הגיע בעת העמדת מלכות בישראל. וכך נאמר¹⁵:

וְהִנֵּנִי שְׂמוּאֵל מְשִׁרֵת אֶת-יְהוָה, לְפָנַי עָלַי; וְדָבַר-יְהוָה, הָיָה יָקָר בְּיָמַי הָהֵם--אֵין חֲזוֹן, נִפְרָץ

כלומר, הנבואה אינה מצויה, מפני הפגם הנזכר, ואין אלא יחידים הזוכים לה. ולאחר מכן נכנסת דמותו של שאול דרך מעשה שנראה לכאורה צדדי¹⁶:

וּתְאִבְדָּנָה, הָאֶתְנוֹת, לְקִישׁ, אָבִי שְׂאוּל; וַיֹּאמֶר קִישׁ אֶל-שְׂאוּל בְּנוֹ, קַח-נָא אֶתְךָ אֶת-אֶחָד מֵהַנְּעָרִים, יָקוּם לְךָ, בְּקִישׁ אֶת-הָאֶתְנוֹת

ויש להתבונן, שהמילה "אֶתְנוֹת" מופיעה פעמיים - בראשונה עם ו', ובשניה בלעדיה. ויש בזה רמז עמוק: פעם יש שלמות הקדושה, ופעם חיסרון, והוא אותו תהליך של ירידה והסתלקות שנמשך מימי יעקב אבינו.

ויצא שאול לבקש את האתונות, ולא מצאן, עד שבא אל שמואל הנביא. אמר לו שמואל שכבר נמצאו האתונות, והזמינו לסעוד עמו. ושם הוגש לו חלק מיוחד, כי ידע שמואל ברוח קדשו שהמלך העתיד לבוא לפניו, ועל כן שמר לו מנה מיוחדת, שנאמר¹⁷:

וַיָּרֶם הַטֶּבַח אֶת-הַשּׁוֹק וְהֶעֱלִיָּהּ וַיִּשֶׂם לְפָנַי שְׂאוּל, וַיֹּאמֶר הֲנֵה הַנְּשָׂאָר שִׁים-לְפָנַי אֶכְלֶנּוּ--כִּי לְמוֹעֵד שְׂמוּר-לְךָ לְאֹמֶר, הָעֵם קָרְאֵתִי; וַיֹּאכַל שְׂאוּל עִם-שְׂמוּאֵל, בַּיּוֹם הַהוּא

והנה לא לחינם נבחרה השוק, שהיא הירך, לרמוז על ירך יעקב שנפגעה במאבקו עם המלאך, ועל הפגם שנעשה בצינור הנבואה. ולאחר מכן מושח שמואל את שאול למלך, ואומר לו¹⁸:

לנוב עיר הכהנים, ושם נתנו לו מחסה ומזון. וכשנודע הדבר לשאול, ציווה את דואג האדומי להרוג את כהני העיר. ועל חטא זה נענש ונפל בחרב, מחמת קטרוג נשמות הכהנים עליו למעלה.

ועוד מצינו בשאול חטא חמור נוסף. לאחר שגירש בעצמו את האובות והידעונים מישראל, בא לידי מצב של מצוקה גדולה - הפלשתים עומדים למלחמה, והוא מבקש לדעת מה יהיה בסופה. פונה הוא אל ה' יתברך - בחלומות, באורים ותומים ובנביאים - ואינו נענה. ושתיקה זו עצמה היא תוצאה של חטאיו. ומתוך ייאושו, עשה מעשה הפוך לגמרי - וביקש אשה בעלת אוב. ומצאוהו אשה בעין דור. והלך אליה בלילה בהסתר, וביקש שתעלה את שמואל הנביא. ועשתה כן, ונגלה שמואל אליו, והודיע לו שהמלכות תינתן לדוד, ושביום המחרת הוא ובניו ימותו במלחמה.

ובספר **בתי לארמוני** מבואר ששני העניינים - הריגת הכהנים ושאלת האוב - שורשם אחד, אף שלפי פשוטו נראים רחוקים זה מזה. אלא שיש לתמוה, מדוע סדר הכתובים מציגם בהיפוך, שהרי חטא הכהנים קדם למעשה האוב.

ולבאר זאת, חוזר **האריז"ל**¹³ לפרשת יעקב אבינו במאבקו עם שרו של עשו. אף שיעקב גבר עליו, מכל מקום נגע בו בכף ירכו. וגילו חז"ל שמקום זה מכוון כנגד ספירת הנצח, שממנה נמשך שפע הנבואה. ונמצא שפגיעה זו גרמה פגם בכח הנבואי של זרע יעקב. והדבר מתגלה בהמשך, כאשר יעקב משתחוה לעשו וכורע על ירכיו, ואז יש אחיזה מסוימת לרע בכח הנבואה.

ומעתה נצרך תיקון לפגם זה, ואינו יכול לבוא אלא משבט שלא השתחוה לעשו כלל - והוא בנימין, שלא נולד עדיין באותה שעה.

והנה יש לשאול, מאין בא פגם זה, והלא יעקב ניצח במאבקו? ומבאר בעל **בתי לארמוני**, ששורש החולשה נעוץ במה שקדם - במנחה ששלח יעקב לעשו. כי כל מתנה ומתנה היא השפעה הניתנת לכח הרע. ואף שאין זה חטא גמור, כיון שיש הכרח לתת חיות מינימלית לכוחות הרע, מכל מקום לימדו חז"ל שדבר זה צריך להיעשות בהסתר, מבלי כוונה ישירה. ואילו כאשר האדם פועל זאת במודע - הרי הוא מחזק את אחיזת הרע.

¹³ ספר הליקוטים, תולדות, סימן כ"ז.

¹⁴ בראשית, פרק ל"ב, פסוק ט"ז.

¹⁵ שמואל א', פרק ג', פסוק א'.

¹⁶ שמואל א', פרק ט', פסוק ג'.

¹⁷ פסוק כ"ד.

¹⁸ פרק י'.

ה / אחר כן, תבוא גבעת האלהים, אשר-שם, נצבי
 פלשתים; ויהי כבאך שם העיר, ופגעת חבל נבאים
 ירדים מהבמה, ולפניהם נבל ותף וחליל וכנור, והמה
 מתנבאים
 ו / וצלחה עליך רוח יהוה, והתנבית עמם; ונהפכת,
 לאיש אחר

והנה פלא, שתחילת הענין היתה בחסרון הנבואה,
 ועתה - עם העמדת המלכות - מתעוררת הנבואה,
 ושאל עצמו זוכה לה.

ואחת ממשימותיו של שאל היתה למחות את עמלק.
 אלא שאף שניצח במלחמה, נכשל בכך שחמל על אגג
 מלך עמלק, ובכך אפשר לו להעמיד זרע. ונמצא
 שעמלק לא נכחד לגמרי, ושאל לא דקדק בקיום ציווי
 ה' בשלמות. ועל כן ניטלה ממנו המלכות וניתנה לדוד.

ומבאר האריז"ל שעל ידי חטא זה חזרו כוחות הרע
 לאחוז בצינורות הנבואה. אלא שאין זה כמו בתחילה,
 אלא באופן מצומצם יותר. ומאחר ששאל עצמו חטא,
 ניטלה ממנו רוח הנבואה, ובמקומה באה עליו רוח
 רעה, המגלה לו עניינים מצד הטומאה. וזהו מה
 שהתורה מתארת את רוחו הסוערת ורדיפתו אחרי
 דוד. ודוד, שהוא ממשך דרכו, היה בכוחו למתק את
 הדינים, ולכן כאשר היה מנגן לפניו, היתה הרוח הרעה
 סרה מעל שאל.

ומכאן מובן המשך המאורעות: כאשר הפלשתים באים
 למלחמה, ואין נביא שיגלה לשאל את דבר ה', חוזר
 הוא לאותו מקור פגום, ופונה אל האובות. ויש להבין,
 מהיכן כוחם?

אלא מכוחות הרע עצמם, הנאחזים בצינורות הנבואה
 ושואבים מהם חיות. ולפיכך שאל, שנצטווה לתקן
 זאת, גירש את האובות והידעונים. אולם כשנכשל
 בעמלק, חזר ופתח את הפתח. ולכן ייתכן שסידור
 הפרשה מקדים את איסור האובות, כי הוא שורש
 החטא, ורק לאחר מכן בא חטא הריגת הכהנים. אך
 עדיין יש להבין הקשר הפנימי ביניהם.

והתשובה לכך בדברי הגמרא¹⁹: **בשעה שאמר לו
 הקדוש ברוך הוא לשאל: "לך והכית את עמלק",
 אמר: ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה
 - כל הנפשות הללו, על אחת כמה וכמה. ואם אדם
 חטא, בהמה מה חטאה? ואם גדולים חטאו, קטנים
 מה חטאו? יצאה בת קול ואמרה לו: "אל תהי צדיק
 הרבה". ובשעה שאמר לו שאל לדואג: "סוב אתה**

ופגע בכהנים", יצאה בת קול ואמרה לו: "אל תרשע
 הרבה"

ונמצא, שבמלחמת עמלק נהג במידת רחמים שלא
 במקומה, ואילו כלפי הכהנים לא ריחם כלל. וזה מגלה
 את עומק חסרונו - שלא סגר לגמרי את הפתח לכוחות
 הרע, והשאיר להם אחיזה מסוימת. ומעתה מתבאר
 היטב דברי האריז"ל, שקשר את חטא המקלל לענין
 האובות והידעונים. כי המקלל ביקש "לנקוב" - לפרוץ
 מחיצה בין העולמות, כדי להמשיך שפע אל הרע. וזהו
 ממש אותו מנגנון של האובות, השואבים מן האור
 הנבואי לצורך הטומאה.

ויש להעיר עוד, שאיבוד הנבואה בימי יעקב מתבטא
 גם באיבוד הראייה. כי כדי לקבל דבר ה' בשלמות,
 צריך "לראות" ולא רק לשמוע. וכשנפגם הדבר, נפגמה
 האות ע' שבשמו - "עין". ונשאר "יעקב" בבחינת
 "יקב" - לשון נקיבה ופריצה. וזהו ממש שורש מעשה
 המקלל.

ולפי זה מובן עומק התוצאות: שאל, שהוא מלך זמני,
 נאבק להחזיק במלכות שאינה שלו באמת. ואף שהיה
 אדם גדול, כל סטייה קטנה היתה מכרעת. ובכך חזר
 והעמיד אחיזה לרע בצינורות הנבואה, בדומה למעשה
 המקלל.

ונוסיף עוד, שכבר בחטא הראשון נאמר²⁰:

**ויאמר יהוה אלהים, הן האדם היה כאחד ממנו,
 לדעת, טוב ורע; ועתה פן-ישלח ידו, ולקח גם מעץ
 החיים, ואכל, וחי לעלם**

והנה הדמיון לאלוקות הוא בידיעת טוב ורע מעורבים.
 וזה ייחודו של האדם. אלא שמכאן עלול האדם
 לטעות ולדמות עצמו לאלוקות, ולתבוע לעצמו הנהגה
 שאינה שלו - כמו מי שטען למלכות בית דוד שלא
 כדין, ואף ביקש לחדש "תורה" חדשה.

ומבואר ב**זוהר**²¹ שזהו ענין של עירוב טוב ורע,
 להאכיל את הרע מן הקדושה ומדגיש שזה ממש מה
 שעשה ישו הנוצרי. ואין פלא שאותו אדם ראה עצמו
 כאלוה, וכמלך, וכבעל "תורה".

והנה רמז נפלא מביא בעל רגל ישרה בדין המקלל²²:

ונקב שם-יהוה מות יומת, רגום ירגמו-בו כל-העדה:
 כגר, כאזרח--בנקבו-שם, יומת

¹⁹ מסכת יומא, דף כ"ב ע"ב.

²⁰ בראשית, פרק ג', פסוק כ"ב.

²¹ תיקון ס"ו, דף צ"ז ע"א, בד"ה "ועלייהו איתמר".

²² ויקרא, פרק כ"ד, פסוק ט"ז.

שראשי התיבות רומזים לישו, שהוא בחינת נקיבת השם והמשכת השפע למקום שאינו ראוי.

ומכאן מוסר השכל גדול: כמה חמורה מציאות של תערובת טוב ורע. ועל כן עבודתנו היא להתרחק מכל השפעה זרה, ולא להסתפק בקשר חלקי עם הקב"ה. אלא להיות דבוקים בו בשלמות גמורה, בלי פשרות כלל.

ויהי רצון שנוזכה להתחזק בעבודת ה' באמת, ולהיות קשורים אליו יתברך בכל כוחותינו, אמן ואמן.

שבת שלום.

יהודה משה שרביט

כדי להקדיש את דבר התורה הבא לעילוי נשמת או לברכה, ניתן ליצור קשר בכתובת המייל

yamcheltorah@gmail.com